

Innføring av nye læreplaner i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere – en veileder

Innhold

Innføring av nye læreplaner i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere – en veileder	1
Innhold	2
Innledning og bakgrunn for utviklingsarbeid på Ålesund voksenopplæring	3
Utviklingsarbeid og implementering av læreplaner	3
Aksjonslæring	3
Læreplanforståelse og «den gode økta»	4
Ressurser og tips til skolebasert kompetanseutvikling.....	4
Gjennomføring av aksjonslæring i pedagogisk utviklingsarbeid	4
Tips til arbeid med skolebasert kompetanseutvikling i voksenopplæring	5
Planlegging for læring - Refleksjonsverktøy for læreplanstyrt planlegging.....	6
Praktiske eksempler fra utviklingsarbeidet	7
Film 1: Nye læreplaner - nye mulighet	7
Film 2: Norsk + samfunnskunnskap= sant	7
Film 3: Praktisk matematikk og medbrakt kompetanse	7
Film 4: Arbeid med kjerneelementer gjennom stasjonsarbeid	8
Film 5: Demokrati og medborgerskap: å uttrykke egne meninger	8
«Trakk og snakk» - Refleksjonsspørsmål i arbeid med læreplaner	9
Lesetips:.....	9
Litteratur	10

Innledning og bakgrunn for utviklingsarbeid på Ålesund voksenopplæring

Ålesund voksenopplæring har gjennomført et lokalt utviklingsarbeid der de har jobbet med implementering av læreplaner i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere som er forskrift til integreringsloven fra 2021. Utviklingsarbeidet er finansiert av Integrerings- og mangfoldsdepartementet, IMDI, gjennom Tilskudd til utvikling av kommunale kvalifiserings- og integreringstiltak (TUKI). OsloMet ved Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, NAFO, har veiledet Ålesund voksenopplæring i det lokale utviklingsarbeidet.

Ålesund voksenopplæring opprettet en prosjektgruppe som planla, gjennomførte og fulgte opp aktiviteter på fellesmøter. Prosjektgruppen hadde jevnlig møter med skolens ledelse og veiledere fra NAFO. Utviklingsarbeidet har bygget på skolebasert kompetanseutvikling med utgangspunkt i aksjonslæring og lærende møter. Kjerneelementene i læreplanene, tverrfaglige temaer og sammenhengen mellom læreplanen i norsk og læreplanen i samfunnsfag har vært vektlagt i dette arbeidet.

Sigrídur Vilhjalmsdóttir har vært veileder fra NAFO i prosjektet og har oppsummert arbeidet i denne veiledningen. Hildegunn Klippen har bidratt i ferdigstilling av veilederen som ble ferdigstilt i januar 2024.

Utviklingsarbeid og implementering av læreplaner

I perioden utviklingsarbeidet har pågått, har arbeid med implementering av læreplaner vært i hovedfokus både for norskavdelingen, avdeling for spesialundervisning og grunnskoleavdelingen ved Ålesund voksenopplæring. I startfasen ble det lagt opp til felles arbeid med overordnet del av læreplanverket, og deretter ble det jobbet videre med læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Et sentralt spørsmål i utviklingsarbeidet var hvordan læreplanene skal prege faglig utvikling i profesjonsfellesskapet for best mulig å imøtekomme den voksne i opplæring. Kjernen i utviklingsarbeidet var hvordan dagens praksis kan justeres og utvikles i tråd med nye læreplaner. Det ble dermed viktig å få en felles forståelse av læreplanene og aktuell faglitteratur. Med utgangspunkt i dette ble det lagt opp til utforskende samtaler og dialog gjennom lærende møter (Udir 2022a) for å komme frem til kollektiv forståelse knyttet til sentrale verdier og begreper i læreplanene. Begreper og prinsipper som det ble jobbet særlig med i fellestid for lærerne var: kompetansebegrepet og opplæring av voksne, ressursperspektivet i læreplanen, kjerneelementer, flerspråklighet i opplæring av voksne og tverrfaglige temaer. Denne prosessen dannet grunnlag for videre utviklingsarbeid og pedagogisk utforsking.

Utviklingsarbeidet ble forankret ved at prosjektgruppen involverte ledelsen i arbeidet underveis og fikk støtte i retningsvalg og prioriteringer. I tillegg fikk prosjektgruppen tid og handlingsrom til å følge opp arbeidet i fellestid med lærerkollegiet, både for å hente innspill, justere arbeidet og legge opp til systematisk erfaringsutveksling.

Aksjonslæring

Aksjonslæring bygger på aksjonsforskning som metode for utvikling i et profesjonsfellesskap. Denne tilnærmingen kan være et nyttig verktøy i skolebasert utviklingsarbeid for å reflektere over og utvikle egen praksis (Udir 2022b). En viktig del av prosessen med å implementere nye læreplaner ved Ålesund voksenopplæring har vært å skape felles forståelse av læreplanene og forankring av utviklingsarbeidet. Lærerne ved Ålesund voksenopplæring har erfaring med aksjonslæring fra

tidligere (Fondevik 2021). Prosjektgruppen tok derfor utgangspunkt i en aksjonsbasert tilnærming for å legge til rette for utvikling og læring i profesjonsfellesskapet (Aas, 2013).

Læreplanforståelse og «den gode økta»

Viktige prinsipper når læreplaner skal implementeres, er å arbeide systematisk med å etablere en felles forståelse for læreplanen, blant annet læringssyn og sentrale begreper i læreplanen.

I prosjektet definerte lærerne kjennetegn ved en god læringsøkt. Med utgangspunkt i «den gode læringsøkta» har aksjonslæringsrundene i utviklingsarbeidet blitt organisert i fire ukers sykluser. Lærerne drøftet og vurderte behov for å justere dagens praksis slik at den ble i samsvar med læreplanen. Deretter ble lærerne enige om hva og hvordan ny praksis kunne prøves ut. Etter utprøving ble det satt av tid til refleksjon og evaluering av utprøvingen i team. Til sist ble det lagt til rette for faste økter med erfaringsdeling fra aksjonsrundene på fellesmøtene.

Figur 1: Aksjonslæring i det lokale utviklingsarbeidet (basert på ekspansiv læring i skolen, etter Aas, 2013 s. 52; Fondevik, 2021)

Ressurser og tips til skolebasert kompetanseutvikling

Gjennomføring av aksjonslæring i pedagogisk utviklingsarbeid

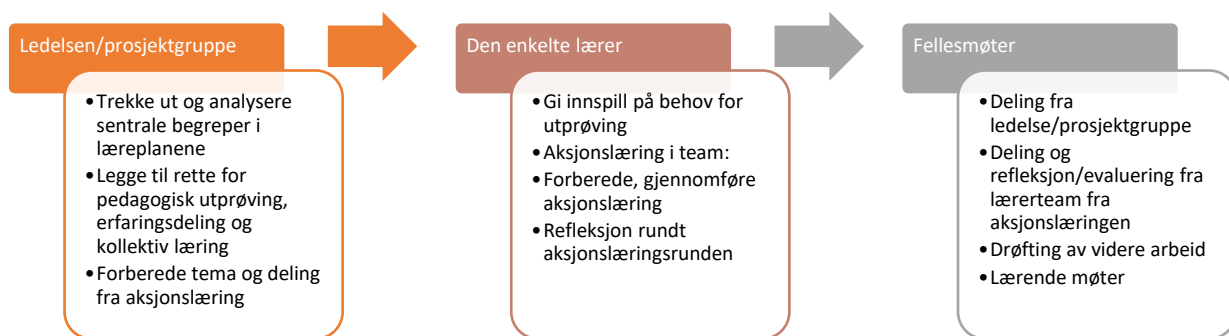
Aksjonslæringen ble organisert i fire steg fordelt på fire uker. Målet var at alle lærere på skolen skulle delta i aksjonslæringen. Arbeidet foregikk i fellestiden, der lærerne delvis jobbet i team og delvis i plenum (til sammen minimum 90 minutter per uke).

Steg 1 – Utviklingstid for lærere: Lærerkollegiet utarbeidet problemstillinger for kommende runde med aksjonslæring: Felles forståelse, innspill og planlegging.

Steg 2 – Teamtid for lærere og undervisning i klasserommet: felles planlegging, gjennomføring i egen klasse. Der det var mulig å få til, ble det også gjennomført kollegavandring der lærere observerte hverandres gjennomføring av læringsaktivitetene.

Steg 3: Teamtid: Evaluering og refleksjon over deltakernes utbytte av læringsaktivitetene. Vurdere behov for justering.

Steg 4: Fellestid - Deling i plenum: Legge til rette for jevnlig strukturert erfaringsdeling fra pedagogisk utprøving i klasserommet.

Figur 2: Fordeling av ansvar og aktivitet i utviklingsarbeidet

Tips til arbeid med skolebasert kompetanseutvikling i voksenopplæring

Aktiviteter i fellesmøter og/eller team:

Forberedelser til møter:

I tillegg til møteplan kan skolen utarbeide en leseplan med aktuell faglitteratur slik at lærere kan forberede seg til møtene. Dette har Ålesund voksenopplæring god erfaring med. I arbeidet med læreplanene leste lærerne læreplaner og aktuell teori både i forkant av, og under fellesmøtene.

Trakk og snakk: Som “oppvarming” til hvert fellesmøte fant prosjektgruppa frem til en problemstilling/et spørsmål med utgangspunkt i det lærergruppa hadde forberedt seg på. Denne problemstillingen sto også i innkallingen til hvert fellesmøte, slik at hele lærergruppa var forberedt. Hvert fellesmøte ble innledet med at to og to gikk sammen rundt på skolens område mens de snakket om dagens problemstilling i ca. 15 minutter. Dette er en god måte å starte møter på. For tips til problemstillinger se “refleksjonsspørsmål i arbeid med læreplaner” på side 9.

Utforskende samtaler: Med utgangspunkt i utvalgt fagstoff, for eksempel de nye læreplanene og aktuell teori, hadde lærergruppa en utforskende samtale rundt viktige begreper i deler av fellestida, gjerne etter “trakk og snakk”-økta. På Ålesund voksenopplæring har fokuset vært på viktige, nye elementer og begreper i læreplanene, og hvordan disse kommer til uttrykk i klasserommene.

Deling: I tillegg til deling fra aksjonslæringen har lærere blitt oppfordret til å dele undervisningsopplegg og gode grep fra egen praksis. Dette gjøres jevnlig på fellesmøter.

Faglige innlegg: Det er fint å få flere perspektiver og input fra eksterne fagpersoner som har kompetanse på temaet man jobber med. Ålesund voksenopplæring har invitert gjester som har hatt faglige innlegg for ansatte. Flere fagpersoner har dermed bidratt med sine perspektiver inn i det lokale arbeidet. I tillegg deltar skolen i andre former for ekstern kompetanseheving.

Planlegging for læring- Refleksjonsverktøy for læreplanstyrt planlegging

I forbindelse med utviklingsarbeidet har prosjektgruppen utviklet et refleksjonsverktøy for læreplanstyrt planlegging som tar utgangspunkt i baklengs planlegging.

Tips til forberedelser knyttet til «baklengs planlegging»:

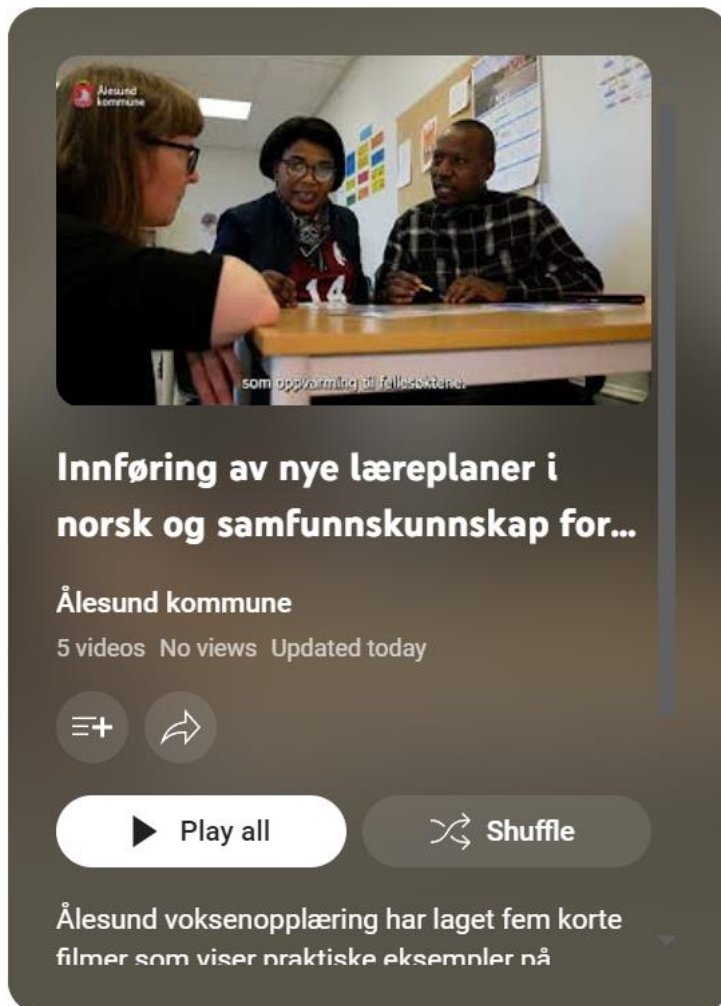
- [film](#)

- [tekst om baklengs planlegging.](#)

«En god læringsøkt» Mal for læreplanstyrt planlegging
Hvilke deltakere har du i gruppa? (nivå og bakgrunn/utdanning) Norsknivå: Utdanningsbakgrunn:
Hvilket tverrfaglig tema skal vi jobbe med?
BAKLENGS PLANLEGGING AV UNDERVISNING 1. Beskriv forventede resultater - Hvilke kompetansemål ligger til grunn for undervisningen? - <i>Læringsmål for økten:</i>
2. Beskriv bevis for læring Hvordan skal deltakeren og læreren vite om læringsmålet er nådd?
3. Planlegg læringsaktiviteter Hva skal vi prioritere, og hva velger vi bort? Hvorfor? Hvilke kjerneelementer er mest relevante? Refleksjon over egen praksis og observasjon av hverandres praksis og utprøving:
Beskriv når og hvordan observasjonen (måloppnåelse og gruppeaktivitet) skal skje:
Refleksjonsspørsmål: (etter egen observasjon) Stimulerte aktiviteten til ønskede kjerneelementer? Var aktiviteten hensiktsmessig i forhold til kompetansemålene? Hvorfor? /hvorfor ikke? Aktivitetsens relevans og muligheter for variasjon i læringsøkten.
Hvor på skalaen mot kompetansemålene ser deltakerne ut til å være? (f.eks stor/liten bruk av hjelpemidler under aktiviteten) Hvilke steg må til for å nå kompetansemålet?

[Praktiske eksempler fra utviklingsarbeidet](#)

Ålesund voksenopplæring har laget 5 korte filmer som viser praktiske eksempler på implementering fra læreplanene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Filmene gir et innblikk i hvordan voksenopplæringen har arbeidet med å ta i bruk elementer fra læreplanene og hvordan læreplanenes intensjoner praktiseres i den daglige undervisningen.

Innføring av nye læreplaner i norsk og samfunnskunnskap for...

Ålesund kommune
5 videos No views Updated today

Play all Shuffle

Ålesund voksenopplæring har laget fem korte filmer som viser praktiske eksempler på

[Film 1: Nye læreplaner- nye mulighet](#)

Lærere og ledere ved Ålesund voksenopplæring snakker om de nye læreplanene i norsk og samfunnskunnskap med særlig fokus på medbrakt kompetanse, ressursperspektivet og bruken av morsmål/andre språk deltakerne kan.

[Film 2: Norsk + samfunnskunnskap= sant](#)

Filmen viser forsøk på å koble sammen de to læreplanene i norsk og samfunnskunnskap med utgangspunkt i de tverrfaglige temaene. Hvordan bruke morsmålet for å få en tidlig innføring i det norske samfunnet og samtidig lære sentrale begreper, ord og uttrykk på norsk?

[Film 3: Praktisk matematikk og medbrakt kompetanse](#)

Filmen viser konkret, praktisk og autentisk opplæring gjennom et kantineprosjekt for deltakere med liten skolebakgrunn. Deltakerne lærer å koble tallsymboler og matematiske begreper om mengde på en praktisk måte samtidig som de lærer språk. I filmen ser vi hvordan man kan bygge på medbrakte

ressurser som kompetanse, erfaringer og interesser og forberede deltakerne på det norske arbeidslivet.

Arbeid med regning som grunnleggende ferdighet: eksempel på planlegging og gjennomføring fra Ålesund voksenopplæring.

Kompetansebegrepet: «Medbragte ressurser og varig tilknytning til arbeidslivet i Norge».

Deltakere med lite eller ingen skolebakgrunn får matematikkopplæring og skrive- og lesetrening gjennom følgende prosess én dag i uka:

Tre arbeidsgrupper rullerer på arbeidsoppgavene på kjøkkenet tredje hver uke. Det er en økonomigruppe, en matgruppe og en ryddegruppe. I starten får de tett oppfølging av hver sin lærer. Hver uke planlegger hele klassen menyen sammen og skriver handleliste. De sjekker priser på nettet sammen med lærer. De handler og tar med kvitteringen tilbake. Før hver økt går klassen også gjennom dagens gjøremål sammen.

I etterkant av økten går alle gjennom regnskapet med utgifter og inntekter og fortjeneste i samlet klasse. De leser kvitteringa med varenavn og priser sammen. Alle noterer deretter varenavn og priser fra tavla. De går også gjennom inntektene fra Vipps-innbetalingene og kontantinnbetalingene. De oppsummerer beholdningen i kassen. Som regel har deltakerne også en regneøkt med et utvalgt matematisk tema, som f.eks. måleenhet eller en av de fire regneartene tilpasset til nivået til deltakerne. Det er viktig at deltakerne bevisstgjøres på matematikken i alt de gjør, siden deltakerne ofte kun har et implisitt forhold til matematikk fra før av.

Til slutt planlegger klassen menyen og arbeidsfordelinga til neste uke.

[Film 4: Arbeid med kjerneelementer gjennom stasjonsarbeid](#)

Stasjonsarbeid er en effektiv arbeidsform som passer på alle nivåer og for deltakere med både rask og langsom progresjon. I denne filmen ser vi eksempler på samarbeid gjennom praktiske og taktile øvelser som øver kjerneelementene samhandling og mediering.

[Film 5: Demokrati og medborgerskap: å uttrykke egne meninger](#)

Det å uttrykke egne meninger er en sentral del av det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap. I denne filmen møter vi lærere og deltakere ved Ålesund voksenopplæring som har jobbet med å skrive og fremføre egne taler om selvvalgte tema.

«Trakk og snakk» - Refleksjonsspørsmål i arbeid med læreplaner

Hva er bakgrunnen for den nye læreplanen, og hva er nytt?

Hvilke begreper og verdier mener du er de mest sentrale i læreplanen?

På hvilken måte jobber dere med sentrale begreper og verdier i læreplanen på din skole?

Hvordan forankrer du undervisningen din i læreplanen?

Når du hører ordet aksjonslæring – hva tenker du da?

Del tanker om hvordan du har opplevd aksjonsforskningen hittil.

Hva i den nye læreplanen synes du er viktig å få med i arbeidet med halvårsplanen og undervisningen i klassen din?

Hvordan planlegger du gode læringsøkter som understøtter deltakernes læringsprosesser med utgangspunkt i læreplanen?

Hvordan blir du kjent med deltakerne i klassen din?

Når du hører ordet læringsstrategi – hva tenker du da?

Hvordan kan vi koble deltakerne på læringsstrategier slik at de forstår hva de skal oppnå?

Hva legger du i kjerneelementene mediering og språklæringsstrategier, og hvordan kan deltakerne jobbe med dette?

Hvilke elementer av transspråking og flerspråklighet praktiseres i ditt klasserom? Har du tatt i bruk nye elementer knyttet til flerspråklighet i undervisningen din?

Flerspråklighet i voksenklasserommet: Hvilke flerspråklige ressurser har du funnet/brukt og vil tipse andre om?

Lesetips:

Garcia, O. og Wei, L. (2013) *Transspråking*. Cappelen Damm

Kjelaas, I. og Ommeren, R. (2022). *Andrespråksopplæring for nyankomne ungdommer : tilnærminger for mestring og myndiggjøring*. Fagbokforlaget

Thise, H. og Vilien, K. (2021) *Broen til fagspråket*. Cappelen Damm

Sjo, T. (2015) *Din tur! Metode for aktiv norsk-opplæring*. Fagbokforlaget

Litteratur

Ertesvåg, S. (2012). *Leiing av endringsarbeid i skulen*. Gyldendal

Fondevik, B. (2021). Å forske med lærerne - et metablikk på et aksjonsforskningsprosjekt i norskopplæringen for voksne innvandrere. *NOA - Norsk Som andrespråk*, 37(1-2). Hentet fra <https://ojs.novus.no/index.php/NOA/article/view/1990>

Jørgen Valle (2021) Lærerhverdag: 5 fordeler med baklengs planlegging. <https://www.youtube.com/watch?v=a6UgOJ60cOo>

Udir (2022a) *Lærende fellesskap* <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/utvikle-praksis/ideer-til-levende-moter-og-hvordan-utvikle-praksis/prinsipper-for-gode-moter/>

Udir (2022b) *Aksjonslæring* <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/utvikle-praksis/ideer-til-levende-moter-og-hvordan-utvikle-praksis/aksjonslaring/>

Aaberge, A. (2022) *Baklengs planlegging*. Nasjonal digital læringsarena – NDLA

Aas, M. (2013). *Ledelse av skoleutvikling*. Universitetsforlaget